

זיהוי ילדים עם צרכים ייחודיים והפנייתם לתרפיה מתאימה

כרמי ינון, מרכז מסלול ולדורף לגיל הרך במכללת אורנים, גן ולדורף, מלווה צוותים חינוכיים, יועץ

ארגוני חינוכי. carmi.inon@gmail.com

"בליל חורף קר, אט פרח לה שושנה,

עליה נפתחו בחשכת הליל

מה יפתה השושנה"

כגונות אנו לעיתים רבות מלוות את מסעם של ילדים עם קשיים, אתגרים וצרכים מיוחדים. בדרך כלל אנו מקבלות את הילדים אלינו לגן מבלי להכירם ומבלי לדעת אילו אתגרים הם צופנים בתוכם. תהליך הקליטה לגן כמוהו כנביטה של זרע באדמה, אט אט הולך ומתגלה אופים הייחודי של כל ילד וילדה. ככל שחולפים חודשי השנה הילדים מרגישים בטוחים יותר בסביבת הגן ואיתנו הגונות. כתוצאה מכך הם מאפשרים לעצמם בהדרגה להביא אלינו לגן גם את הקשיים והאתגרים שמלווים אותם.

חודשי החורף הקרים, שפנויים מעט מחגים מאפשרים לנו לצאת למסע להיכרות אינטימית ועמוקה עם הילדים שגורלנו זימן אלינו. ככל שנתפנה להתבונן וככל שנעז לפגוש את הקשיים של הילדים כך הם יפתחו אלינו. בהדרגה הם יאפשרו לנו לחשוף את האוצר שבליבם והקשיים שמונעים מהאוצר הזה להתגלות לעולם. תפקידנו אם כן להיות כגמדים סקרניים שבחריצות ונחישות מחפשים במחילות החשוכות אחר האוצרות.

מטרת המאמר שלפנינו להעניק כלים וכיווני פעולה כיצד לאתר ולזהות קשיים של ילדים. בין אם קשיים קטנים ופשוטים ובין אם אתגרים גדולים וצרכים מיוחדים. כגונות אין זה תפקידנו לאבחן את הילדים אך תפקידנו חשוב לא פחות. אנו נמצאות יום יום עם הילדים, הנוכחות שלנו לאורך זמן מאפשרת לנו לראות ולזהות קשיים במצבי חיים שונים. הזכות ללוות את מסעם של ילדים מעניקה לנו הזדמנות לראות ולאפיין קשיים ואתגרים מסוגים שונים. בזכות האפשרות לזהות ולאפיין קשיים ביכולתנו להביא לתשומת לב ההורים את האתגרים של ילדיהם.

בשנים האחרונות הולכת ומתחדדת ההבנה שאבחון, תמיכה וטיפול מוקדמים תורמים להתפתחות התקינה של ילדים ומסייעים להורים ומשפחות לטפח איזון ויציבות. תפקידנו לשתף את ההורים בקושי של ילדם בצורה שההורים יוכלו לשמוע ולהפנים. לאחר מכן חשוב שנפנה את ההורים לגורמי אבחון וטיפול מקצועיים שיכולו להעניק מענה הולם ומשמעותי לצורך והקושי של כל ילד וילדה.

חיבור שלפנינו מחולק לשלושה מאמרים: במאמר הראשון נתאר כלים כיצד לזהות ולאפיין קשיים של ילדים. במאמר השני נתאר כיצד כדאי לשתף את ההורים באתגרים של ילדיהם ולהפנות אותם לאבחון או טיפול. במאמר השלישי נאפיין סוגים שונים של אתגרים וחוסר איזון של ילדים, סוגי תרפיות המתאימות לטיפול באתגרים אלו והסבר על התרפיות עצמן.

חיבור זה נועד להעניק ידע וכלים בידי אנשי חינוך, אך אין הוא נועד להחליף התייעצות עם גורם מקצוע. בכל מקרה של סימן שאלה כדאי וחשוב להתייעץ עם גורמים מקצועיים שמלווים את הגן כגון פסיכולוג חינוכי, רופא משפחה, מלווה פדגוגי, יועצת חינוכית ומקרה הצורך אף את פקידת הסעד. אנו תפילה שתזכו להעניק לילדים שאתם מלווים את מירב התמיכה והעזרה להתפתחות הרמונית ובטוחה.

כיצד לזהות ולאתר ילדים עם קשיים, אתגרים וצרכים מיוחדים?

האמצעי הקל והפשוט ביותר לאתר ולזהות קשיים אצל ילדים הוא פשוט להתבונן. אמנם זה נשמע קל אך לרוב אנו כגונות עסוקות בלחנך, לתווך, לגונן ולהגיב. ילדים עם קשיים פעמים רבות מפעילים אותנו רגשית. יתכן שילדים פוגעניים ואלימים יכעיסו אותנו מאד ולעומת זאת ילדים שקטים, מופנמים ופסיביים עשויים להדאיג אותנו. פעמים רבות אנו מוצאות את עצמנו מזדהים עם הקושי של הילד או

לחלופין עם הקושי של הילדים האחרים שנפגעים מהילד ה"מאתגר". ההזדהות הרגשית מפעילה אותנו ומונעת מאיתנו להתבונן באופן אובייקטיבי ולזהות את הבעיה עצמה.

כדי להתפנות להתבוננות אובייקטיבית מומלץ להשתמש במספר כלים מתחום המדיטציה. ראשית יצירת התכוונות פנימית המבקשת להכיר את הילד לעומקו. כאשר אנו יוצרים כוונה בליבנו, מעיין תפילה או בקשה אנו פותחים פתח לאור חדש להפציע ולהאיר בתוכנו. אותו פתח גם מאפשר לנו להתקרב אל הילד ולהתבונן בו בעין חדשה, כזו שאינה שופטת או מגיבה אלא פתוחה וסקרנית. אחד הכלים המשמעותיים להתגבר על התגובה הרגשית שלנו היא לשתף את הצוות החינוכי בתהליך ההתבוננות. כאשר אנו בוחרים להתבונן במשך כשבוע על ילד מתוך מקום של רצון בהתקרבות והיכרות אנו ביחד יוצרים התכוונות משותפת. לעיתים רבות נוכחתי שעצם ההתכוונות המשותפת של הצוות מסייעת רבות לילד או ילדה בהם אנו מתמקדים.

לאחר תהליך של כשבוע כדאי וחשוב שהצוות החינוכי של הגן יתכנס יחד לשיח משתף. גם כאן בתחילת השיח כדאי לחזור על הכוונה שלנו שמטרתנו לפגוש ולהכיר את הילד שאנו מתבוננים עליו. לא באנו לשפוט ולאבחן אלא לזהות את החוזקות והמצוקות. מטרתנו למצוא את הדרך לאפשר ליהלום שבלב הילדים לזרוח ולהאיר.

שלבי ההתבוננות הם מהגוף, אל היציבה, התנועה, תהליכי וויסות והתנהלות לאורך סדר היום. לאחר מכן התבוננות על קשרים חברתיים, השתתפות בפעילויות, יכולות רגשיות וביטויים לא מאוזנים כגון פחדים, כעסים, קשיי פרידה, חוסר בטחון וכו'. לבסוף נתבונן על היכולות הקוגניטיביות, העצמאות והנוכחות של הילד בקשר עם מבוגרים. כל ילד נושא בתוכו חוסר איזון מסוים. ומטרתנו בהתבוננות לאפיין היכן נמצאים החוזקות של הילד ובאילו מקומות חל חוסר איזון. לעיתים נראה שהיבט מסוים של ילד מאד חזק ומעוצב ואילו חלק אחר של הילד חלש ולא מפותח. אפיון חוסר האיזון יסייע לנו בהמשך הפנות את הילדים לאבחון וטיפול מקצועי.

שלבי ההתבוננות בילדים

תמיד נכון להתחיל מהתבוננות על הגוף של הילד. התבוננות על הגוף היא בעלת מאפיינים אובייקטיביים: גודל הראש, מבנה הגוף, יציבה, צבע עיניים ושיער וכו'. התבוננות זו מאפשרת לנו להתחיל את תהליך ההתבוננות בדרך שאינה שיפוטית ורגשית אלא מתעניינת וסקרנית. פעמים רבות הגוף והיציבה רומזים לנו על תהליכים נפשיים המתחוללים בתוך פנימיותם של ילדים. חשוב לאפיין מרכיבים כגון: רזה או שמן, גבוה או נמוך, אצבעות דקות וארוכות או עגלוליות ומרופדות, צבע עיניים, צורת השיער, ראש קטן ושיער קצוץ או ראש גדול ושיער שופע. אין באף אחת מן ההתבוננויות לקבוע עובדות על הילד, אלא הן מאפשרות לנו לפתוח את ליבנו להיכרות אישית עם הילד.

חשוב מאד להתבונן על היציבה והתנועה של הילדים. ילד שכתפיו שמוטות חש ופועל אחרת בעולם מילד זקוף ודרוך. ילד שתנועתו מסורבלת ומרבה לפול או לשמוט דברים שונה מילד שנכח בגופו ומסוגל לאתגרים מוטוריים מורכבים. חשוב להתבונן על יכולות מוטוריקה גסה כגון ריצה, קפיצה, טיפוס, בניה וכו' ועל יכולות מוטוריקה עדינה כגון ציור, תפירה, עבודה בבצק וכו'. לפעמים מוצאים שילד מסוים מוכשר במוטוריקה גסה אך מגושם במוטוריקה עדינה או להפך. תפקידנו כגננות לסייע לילדים להתפתח בצורה מאוזנת. מרחב הגן והחצר מהווים סביבה מצוינת לפיתוח מיומנויות מוטוריות חשובות. כך שביכולתנו לעודד ולטפח את המיומנויות הללו עד מידה מסוימת גם ללא התערבות מקצועית.

לאחר שהתבוננו על הגוף והתנועה חשוב להפנות את תשומת ליבנו לתהליכי וויסות לאורך סדר היום. ילדים רבים כיום מתקשים בוויסות, בין בוויסות חושי ובין בוויסות רגשי. תהליכי וויסות כוללים חוויות חושיות במגע עם חומרים שונים. ילדים רבים אוהבים מגע עם חומרים מסוימים ונמנעים במגע עם חומרים אחרים. מעניין להתבונן באיזה מידה ילד אוהב מגע עם בגדים מסוימים, תחושות של מים, בוך, חימר וכו'. בנוסף חשוב לשים לב עד כמה הילד קשוב לצרכים גופניים שלו כגון רעב, צמא, עייפות, פיפי וכו', וכיצד הילד מגיב כאשר אחד הצרכים שלו אינו מסופק. תהליכי וויסות כוללים גם את יכולתם של ילדים לעבור מפעילות לפעילות. לדוגמה האם ילדה מתקשה לסיים את המשחק ולעבור לסידור הגן, או לחלופין באיזה מידה ילד מצליח לסדר את הגן כאשר המשחק כבר הסתיים וחפצים רבים מפוזרים

במרחב. אתגרים בתחומים אלו מצביעים על קשיים בתהליכי וויסות, קשב, ארגון פנימי שמכונים בשפה מקצועית תפקידים ניהוליים.

כאשר נוצרה אצלנו תמונה מוחשית של הילד באמצעות התבוננות אובייקטיבית ניתן לעבור להתבונן על התהליכים הרגשיים. כדאי להתחיל בהתבוננות על היחסים החברתיים של הילד. עם מי הוא משחק? אילו סוגי משחקים הילד בוחר? איזה תפקיד הוא בוחר במשחק? האם הילד אוהב לשחק בקבוצה קטנה או גדולה? שאלות אלו מפנות אותנו למידת ההשתתפות של הילד במרחב החברתי. קשיים רבים יכולים לעמוד בבסיס אתגר חברתי: חוסר ביטחון, קשיים רגשיים, חשיפה לתכנים לא מותאמים, קשיים בקשב, אתגר בהשתלבות חברתית ועוד עשויים להימצא בבסיס קושי חברתי.

כגונות קשה לנו לשים את האצבע מהו הקושי שעומד בבסיס האתגר החברתי, אך לעומת זאת אנו חשופות לאינטראקציות רבות של הילד עם סביבתו החברתית. באפשרותנו להתבונן על מנעד רחב של אתגרים חברתיים ולאחר מאפיינים לקשיים אלו. דוגמאות מוחשיות ואפיון של האתגר החברתי יסיעו בהמשך להורים להבין את אופי הבעיה ובמקביל יכוונו את תהליך האבחון והטיפול. על כן תפקידנו אינו לאבחן או לשפוט מהו מקור הקושי אלא לזהות קווים ומאפיינים באתגר החברתי.

חשוב לא פחות לשים לב לביטויים רגשיים שחוזרים על עצמם. האם לילדה יש נטייה לכעוס כשהיא לא מקבלת את שהיא רוצה. האם הילד נוטה להסתגר לאחר הפרידה מאמו. לעיתים ניתן לזהות פחדים מרעשים, זרים או חיות, נטייה של ילדים להיעלב בקלות מילדים אחרים, אתגר בגמישות רגשית, עקשנות, צורך בשליטה וכו'. כאן שוב ככל שנאתר דוגמאות מוחשיות כך נוכל לשתף את ההורים בצורה קונקרטית באתגרים של הילד ונוכל להפנות ביתר קלות את הילד למענה הולם.

בגן וולדורף אנו ממעטות לפנות ישירות לקוגניציה של ילדים. אנו מבקשות להשאיר אותם במעיין חלימה רכה וחמה, כזו שמאפשרת לחשיבה להתפתח בהדרגה באמצעות האינטראקציות הפשוטות של החיים. יחד עם זאת לעיתים ניתן לזהות קשיים משמעותיים בהתפתחות קוגניטיבית. קשים שאינם נחלת קבוצת השווים. דוגמאות לכך עשויות להיות התפתחות איטית של שפה, מורכבות ביכולת המשגה, קושי בהבנת הוראות פשוטות או מורכבות, אתגר בהתנהלות בזמן וקושי בהבנת מצבים חברתיים מורכבים.

אמנם חשוב להעניק לילדים זמן להתפתחות הרמונית ולעיתים אתגרים אלו מסתדרים מעצמם. אך יחד עם זאת ככל שהילד חווה אתגרים קוגניטיביים עשויה להתפתח אצלו בנוסף מצוקה רגשית. תחושות של חוסר בטחון וחוסר ערך עצמי עשויות להתעצם בשל קשיים בהבנה של הוראות או מצבים חברתיים. על כן חשוב להתבונן ולהעניק תשומת לב להתפתחות הקוגניטיבית של הילד ביחס לילדים אחרים.

לסיום, לאחר איסוף כלל התבוננויות נבקש להתבונן פנימה אל תוך עצמנו, לפגוש את הילד שבתוכנו ובאמצעותו לגעת בילד שעליו אנו מתבוננים. כיצד אנו מרגישים כלפיו? האם הוא מעורר בנו רגשות של כעס, תסכול, חמלה או אהבה? כיצד נוכל לטפח מערכת יחסים מאוזנת והרמונית יותר עם הילד, כזו שתעמיד גבולות ברורים במידת הצורך אך במקביל תעניק תחושה של קרבה וחום בזמנים אחרים. כיצד נשדר לילד שאנו מאמינים ביכולותיו ובטוחים בו שיצליח בדרכו ובו בזמן נסייע לו לעשות את הצעדים שיעזרו לו לרכוש כישורים ויכולות חדשים. שיח משותף, מקרב ואינטימי בין חברי צוות הגן מאפשר לנו לשתף את אשר על ליבנו מבלי לשפוט את זולתנו אלא להכיר באנושיות שלנו. כולנו יצורים רגשיים שמופעלים מסיטואציות החיים וביחד כצוות נוכל לצמוח ולהעניק מענה הולם ומאוזן לצרכים השונים של הילדים ושלנו המחנכים.

כיצד לשתף הורים באתגרים של ילדם ולהפנות אותם לאבחון וטיפול מתאימים?

שיתוף הורים באתגרים של ילדיהם היא אחת המשימות המאתגרות לנו הגונות. באופן טבעי אנו עסוקות במהלך היום בטיפול בילדים. אנו מתמחות בשפה הייחודית של הילדות, טיפוח קשרים חברתיים, יצירה ואומנות, טיפוח מרחב אסטטי, מגוון ומזמין למשחק וכו'. לעומת זאת בשל אילוצי התפקיד אנו מקדישים מעט זמן לשיח עם הורים. כתוצאה מכך קשר עם הורים דורש מאמץ מכוון

מאיתנו, ועל אחת כמה וכמה כאשר אנו מבקשים לשתף הורים בקשיים ואתגרים שאנו רואים אצל ילדיהם.

במחקר שנערך במכללה לחינוך על בוגרות מסלול חינוך לגיל הרך נמצא כי בוגרות המסלול חשות את תחושת חוסר המסוגלות הגדולה ביותר בתקשורת עם הורים על קשיים של ילדיהם. כלומר בין שלל התפקידים החינוכיים בניהול גן בוגרות המסלול חשו את האתגר הגדול ביותר עבורן בתקשורת עם הורים על קשיים חינוכיים של ילדיהם. ניתן לשער שהקושי נובע הן מהחשש הרגשי לשתף הורים בקשיים, הן מהעדר כלים תקשורתיים לשיתוף בנושא מורכב ומעורר רגשות אצל ההורים והן בחוסר ידע מקצועי כיצד לזהות צרכים ייחודיים של ילדים ולאילו גורמים להפנות לאבחון וטיפול. המטרה של חלק זה במאמר היא להתייחס להיבטים הרגשיים ובכלים תקשורתיים לשיתוף בקשיים התפתחותיים ואילו בחלק הבא נתייחס להפניה לתרפיות ספציפיות.

כדי לשתף הורים חשוב תחילה לערוך תהליך התבוננות מקיף כפי שתואר לעיל. חשובה במיוחד שיחה בין אנשי הצוות להתבוננות משותפת. בהתאם לאתגר של הילד כדאי לערב גורם מקצועי בחשיבה על הילד וכן בשיח עצמו עם ההורים. לאחר שנערך תהליך ההתבוננות כדאי להזמין את ההורים לפגישה. עד כמה שניתן חשוב כבר בהזמנה לציין במעין כותרת שאנו מזהים אתגר או קושי אצל הילד וחשוב לנו לשתף את ההורים בקשיים. הצהרה כזו מכינה את ההורים רגשית לשיחה מורכבת. כמובן שהזמנה כזו לפגישה חשוב לעשות בשיחה ממש ולא בהודעת ווטסאפ. לעיתים הורים נבהלים כאשר הם שומעים שילדם יש קשיים ועל כן חשוב להרגיע אותם שנדבר על הכל בשיחה פנים אל פנים.

מאד חשוב להזמין את שני ההורים לפגישה ולעמוד על כך שהשיחה איתם תתקיים רק בנוכחות שני ההורים. כאשר שני ההורים נמצאים בפגישה הם שומעים ישירות מן הצוות החינוכי את הקשיים ויכולים שניהם להתייחס למה ששמעו ולתאר את מה שהם רואים על ילדם בבית. לעומת זאת אם רק אחד ההורים נמצא בשיחה המידע עשוי לעבור להורה השני בצורה לא מדויקת. יתרה מזאת פעמים רבות שההורה עצמו לא שומע או מבין נכון את הבעיה או את חומרתה. כאשר שני ההורים נמצאים בפגישה הם יכולים לאחר מכן לשוחח על מה ששמעו ולדייק אחד עבור השנייה את התובנות מן השיחה.

בכל פגישה עם הורים כדאי וחשוב לצור מרחב חם ומזמין. כיבוד טעים, תאורה נעימה ואווירה חמה יוצרים בסיס לתקשורת זורמת. לשיחה על אתגרים של ילדים חשוב להקצות זמן ממושך – לפחות כ-45 דק' ולעיתים נדרש יותר משעה שיחה. כדאי לתכנן את הפגישה כך שלא יהיו הורים אחרים שמחכים בתור והפגישה תוכל להתארך. תמיד טוב להתחיל את הפגישה עם חיוך, לחיצת יד או מגע חם עם ההורים כדי לשדר מרחב בטוח ומקרב. לאחר מכן לפתוח באמירה חמה ונעימה על הילד כגון "הילד שלכם כזה מתוק, היום הוא...". פתיחה כזו מעניקה להורים הרגשה שרואים ואוהבים את ילדם ולא באים לשפוט אותו או אותם.

לאחר שנוצרה אוירה חמה ובטוחה מומלץ לבקש מההורים לפתוח ולספר על ילדם, איך הם חווים אותו בבית ומה הוא מספר על הגן. לעיתים הבקשה מן ההורים לפתוח ולשתף מוזרה להורים, הרי הם באו לשמוע מהגננת על ילדם. אך לרוב הורים די מהר משתחררים ושמחים לפתוח ולספר. ישנם מספר יתרונות להזמין את ההורים לשתף על ילדם לפני השיתוף של הצוות החינוכי. ראשית הורים מאד אוהבים לספר על ילדיהם ועוד יותר אוהבים כאשר מקשיבים להם בתשומת לב. כאשר הגננת מקשיבה להורים היא מחזקת את תחושת האמון שלהם ברצונה להיטיב עם הילד. ככל שהגננת תקשיב ותשקף את מה שהיא שומעת כך ההורים יפתחו ויספרו יותר.

יתרון שני לכך שהורים משתפים ראשונים הוא היכולת של הגננת לבחון מה ההורים כבר מזהים בעצמם ומאילו קשים של הילד הם מתעלמים או מכחישים. כאשר יגיע תור הגננת לשתף היא תוכל להתחבר בקלות אל מה שההורים כבר סיפרו, לעומת זאת היא תצדע בזיהרות סביב נושאים שההורים בחרו לא לספר. בשלב זה בו ההורים משתפים חשוב לשאול שאלות, לשקף ולנסח מחדש, אך לא להגיב ולנדב מידע מהגן. במיוחד חשוב לבקש גם מההורה השני שישתף מה הוא רואה. כלומר במידה והאם סיפרה בהרחבה על הילד חשוב לשאול גם את האב מה יש לו עוד להוסיף, האם הוא רואה את אותם קשיים

וכו'. לפעמים הורים רואים דברים מזווית אחרת ושיתוף של שני ההורים יוצר בעבורם אפשרות לשמוע אחד את השנייה.

לאחר שההורים שיתפו בהרחבה אפשר לעבור לשלב בו הצוות החינוכי יספר על הילד. כדאי להתחיל בשיתוף על פי סדר היום בגן. כלומר לספר להורים כיצד הילד נפרד בבוקר, איך הוא מתפקד במשחק, במלאכה, בסידור הגן וכך הלאה. שיתוף דרך סדר היום מזמין לספר על הדברים הטובים וגם על האתגרים בצורה קונקרטית ומוחשית. דוגמאות ממקרים ספציפיים על משחק יפה או אתגר חברתי מעניקים להורים תחושה שרואים את ילדם. בנוסף הדוגמאות עוזרות להורים להתחיל לראות את הקושי מבלי שימוש בפרשנות לקשיים. כלומר ככל שהגננת מתארת בדוגמאות את הקשיים ולא מסבירה את מהות הקושי כך ההורים יוכלו לפתוח פתח בתוכם לקבל את הקושי של ילדם.

אנו נוהגים לצרף לשחת הורים לפחות אשת צוות אחת נוספת שהינה דמות חינוכית משמעותית בגן או לחלופין יועצת מקצועית כגון פסיכולוגית התפתחותית. אשת צוות נוספת יכול לתרום במספר דרכים, ראשית היא שומעת את השיתוף של ההורים ויכולה לדייק לגננת את מה שנשמע ולאחר הפגישה לסייע בפרשנות. שנית אשת צוות נוספת תמיד תציג זווית התבוננות קצת שונה על הילד. לכן לאחר שהגננת המובילה שיתפה על הילד על פי סדר היום כדאי להזמין את השותפה הנוספת לפגישה לתאר את הילד. אשת צוות אחרת יכולה להוסיף תיאור כיצד הילד משתתף במלאכת יד, בארוחה או משחק בחצר. בכך היא מוסיפה עוד תיאור חיובי על הילד ובו בזמן יכולה להוסיף גם נקודות חשובות לתשומת לב על אתגרים.

הזמן בו אשת הצוות הנוספת מדברת מאפשר לגננת המובילה להתארגן פנימית לקראת הצגת האתגרים המשמעותיים של הילד. אותם אתגרים שיתכן שההורים לא התייחסו אליהם בפתחת המפגש ונראה שהם נמענים מלהתעסק בהם או ממש מדחיקים אותם. זהו זמן גם להעשות הכנה פנימית-רגשית משלנו, שכן תמיד לא נוח ופשוט להציג להורים את התמונה "הקשה" אך זהו שלב חיוני. כאשר אנו רואים את טובת הילד לנגד עיינו אנו מוצאים את הבטחון לשתף את ההורים במצוקות והקשיים. כמובן שחשוב לשתף בקשיים ברגישות רבה וכן לבחור מה אומרים, באיזה סדר ובאיזה מידה של חומרה.

בשלב זה של השיחה הגננת המובילה עוברת לתאר בצורה ישירה את הקשיים שהיא רואה. היא יכולה לחזור ולהתייחס לדוגמאות של מקרים מאתגרים ולצרף לכך פרשנות. פרשנות הינה תמיד אישית ונתונה למחלוקת. על כן חשוב כי בשלב זה הגננת תשתמש בשפה של "אני", כלומר שימוש במילים כגון "לדעתי", "כפי שאני מבינה", "אני רואה ש...", "אני חושבת ש...", וכו'. שימוש של הגננת בשפה סובייקטיבית מעניקה להורים מרחב לפרשנות משל עצמם ובו בזמן פותחת אותם לדעתה המקצועית. אנו הגננים איננו מאבחנום ולכן חשוב שלא נרחיק לכת בפרשנות שלנו אלא נאיר את תשומת לב ההורים לקשיים שאנו מזהים.

כאשר ההורים מתחילים להבין שקיימת בעיה הם מיד מתחילים לחפש פתרונות. זה שלב טבעי, ולכן חשוב שהגננת תציע להורים מספר אפיקים של פעולה. ככל שהגננת מעניקה להורים כלים להתמודד עם הבעיה כך תפחת תחושת חוסר האונים שלהם והם יוכלו לפעול על מנת לתמוך בילדם. גם כאן כדאי להשתמש בשפה מקרבת ולהשתמש בביטוי כגון "אני מציעה שתעשו כך וכך...". הצעה היא תמיד פתוחה ומזמינה. אם לעומת זאת משתמשים בביטוי כגון "מאד חשוב שתעשו כך וכך..." ההורים עשויים להרגיש שדחקו אותם לפינה וכתוצאה מכך דווקא לא יקבלו את הצעתה של הגננת.

כדאי לחלק את ההצעה לשני מרכיבים עיקריים: האחד מה שההורים יכולים לעשות בבית והשני הצעה לאבחון וטיפול ממוקדים בבעיה. הורים הינם הדמויות המרכזיות בחייהם של ילדיהם. על כן ככל שהורה לוקח על עצמו לתמוך בילדו עשויה להיות לכך השפעה משמעותית. ניתן להציע להורים לעשות פעילות מוטורית עם ילדם כגון בישול ואפיה, יצירה אומנותית, טיול בטבע, פעילות ספורטיבית וכו'. פעילות משותפת תורמת הן לפיתוח מיומנויות, הן לחיזוק הקשר הרגשי והן טיפוח ביטחון עצמי. חשוב במיוחד שהורים ייקחו על עצמם פעילות תדירה שחוזרת על עצמה לפחות פעם בשבוע. החזרה הריתמית בזמן

קבוע היא זו שמחזקת ובונה את הילד. ליווי מקצועי להורים על ידי מדריכת הורים או תרפיסטית בתחום האתגר של הילד עשוי להעניק להורים תמיכה חשובה וכיווני פעולה מיטיבים עבור ילדם.

במקרים של אתגרים משמעותיים חשוב מאד לערב גורמי מקצוע. אבחון וטיפול מוקדם עשוי לתרום משמעותית לאיזון הילד וטיפול תחושת מסוגלות. ישנם מספר אפיקים לאבחון וטיפול. האפיק הראשון הינו הפנייה להתפתחות הילד. בהתפתחות הילד ישנם אנשי מקצוע רבים כגון מרפאה בעיסוק, קלינאית תקשורת, רופא התפתחותי ועוד. אבחנה של התפתחות הילד קבילה לצורך וועדות של משרד החינוך וכן לצורך השתתפות של קופת החולים בתרפיה ועל כן היא חשובה ביותר. עם זאת לא פעם האבחון של התפתחות הילד אינו מספק. בעוד שהגנת פוגשת את הילדים בסיטואציות רבות ולאורך זמן הגורמים המאבחנו פוגשים את הילד לזמן קצר ובסיטואציה תלושה מן ההקשר החברתי. זאת ועוד פעמים שהמאבחנו מדברים עם ההורים מעל הראש של הילד. ההורים חשים נבוכים לשתף בקשיים ובכך נמנע מידע חשוב מן המאבחנו. על כן חשוב ביותר שבהפניה להתפתחות הילד הגנת תרשום באופן מדויק את הקשיים שהיא רואה אצל הילד.

מכיוון שמשך ההמתנה לאבחון בהתפתחות הילד הינו ארוך מאד ובו בזמן לעיתים האבחון אינו מספק כדאי להפנות את ההורים גם לגורמים מקצועיים פרטיים. ניתן למצוא תרפיסטים משלל תחומים, החל מרופא התפתחותי, דרך מרפאים בעיסוק, קלינאי תקשורת ועד לתרפיסטים בגישות ייחודיות שנובעות מהאנתרופוסופיה כגון שימון ריתמי, אוריתמיה מרפאת, extra lesson, טיפול הומיאופתי וכו'. לעיתים טיפול ממוקד אצל תרפיסט מיומן עשוי לתרום יותר מן האבחון בהתפתחות הילד. לכן אנו ממליצים לצור רשימה של מטפלים איכותיים, מטפלים שבעבודה המשותפת איתם נצבר ניסיון של הצלחה בתמיכה בקשיים דומים לאלו שאנו פוגשים אצל הילד הספציפי. כאשר אנו ממליצים להורים על תרפיסטים פרטיים כדאי להמליץ על שניים, שלושה אפשרויות. יותר מדי אפשרויות לטיפול עשויות לבלבל את ההורים ואילו אפשרות אחת עשויה להיות מצומצמת מדי ולא מתאימה להורים.

במקרים של ילדים עם אתגרים משמעותיים במיוחד כדאי להפנות את ההורים לוועדה מקצועית של משרד החינוך. מטרת הוועדה המקצועית הינה אפיון הצורך הייחודי של הילד והענקת זכאות לטיפול. היתרון של הזכאות לטיפול מצד משרד החינוך הוא כפול: הטיפול ניתן בחינם והתרפיסט מגיע אל הגן להעניק את הטיפול לילד בזמן שהות במוסד החינוכי. ישנם שני סוגי זכאות: ילדים עם קשיים התפתחותיים פשוטים יחסית זכאיים לטיפול על ידי גנת שילוב. גנת שילוב מעניקה סל כלים להכנה לכיתה א': טיפוח מיומנויות מוטוריות, חברתיות, וקוגניטיביות. ילדים עם בעיות התפתחות קשות זכאים לסל שילוב. בהתאם לאפיון הספציפי הילד זכאי לסך שעות טיפול שבועיות. ההורים, יחד עם צוות הגן והצוות המקצועי בוחרים את הטיפול שהילד יקבל לאורך השנה. חשוב להתייעץ עם פסיכולוגית הגן וצוות המת"א (מרכז תמיכה יישובי או אזורי) ברשות לפני הפניית ילד לוועדה מקצועית של משרד החינוך.

לסיכום שיחה עם הורים על קשיים של ילדים היא מורכבת ומאתגרת לנו ולהורים. על כן כדאי לסיים את השיחה באמירה אופטימית, לציין כי שמנו זרקור על הקשיים אך חשוב לזכור שהילד מקסים ומטרתנו לתמוך ולאזן. מומלץ לשאול את ההורים איך הם מרגישים אחרי השיחה או עם מה הם יוצאים. שאלות מעין אלו מאפשרות להורים לערוך עיבוד פנימי רגשי ובו בזמן מאפשרות לנו לדעת עד כמה ההורים עיכלו את מה שהבאנו בפניהם. תמיד טוב להודות להורים על השתתפותם בשיחה. אומנם הם אלו שאמורים להודות לנו, אך תפקידנו האמיתי הוא לתמוך בילד שהופקד בגננו. אנו בעצם מודים להורים על הנכונות והמאמץ להשתתף בפגישה לא פשוטה למען הילד.

בימים אלו אנו עורכים מיפוי של תרפיסטים שעובדים עם ילדים והורים בחינוך וולדורף. המידע יוצג באתר [waldorf4life.co.il](https://www.waldorf4life.co.il) ויהיה זמין וחופשי לכל ההורים ואנשי החינוך שמחפשים מטפלים. אנו מבקשים שתזמינו תרפיסטים מומלצים שאתם מפנים אליהם להרשם לאינדקס או שתרשמו את פרטיהם. תהליך ההרשמה קצר ופשוט. לפרטים נוספים והרשמה היכנסו לקישור:

<https://www.waldorf4life.co.il/therapists-entery>

סוגי תרפיות שונות וכיצד להתאים תרפיה לצרכים ייחודיים של ילדים בגיל הרך

בעבר הלא כל כך רחוק, כאשר היינו נתקלים במצוקה הינו פונים אל רופא המשפחה. תפקידו היה להעניק לנו את הטיפול הטוב ביותר ולהפנות אותנו הלאה במידת הצורך. במרוצת השנים הלכו והתרבו סוגי טיפול רבים ומגוונים. כאשר אנו מבקשים להעניק טיפול מיטיב לילדים אנו עומדים מול אתגר בפני עצמו – כיצד לבחור תרפיה מתאימה מתוך שלל אפשרויות הטיפול שעומדות בפנינו. מטרת מאמר זה להעניק במעוף ציפור אפיון לאתגרים שונים של ילדים בגיל הרך ולהתאים תרפיות שונות לקשים אלו. חשוב להדגיש כי ישנם דרכים רבות לאפיין קשיים של ילדים ועוד ישנם מגוון רחב של דרכים לטפל בקשיים אלו. על כן מטרתנו כאן אינה להעמיק ולהרחיב על כל סוגי בעיות ההתפתחות ועל כל סוגי הטיפול. מטרתנו לפתוח פתח, מעין צוהר אל עולם הטיפול בילדים בגיל הרך, כדי להעניק לגננות והורים כלים לזיהוי קשיים והפניה לטיפול מתאים.

בראשית חשוב לזכור ולהפנים שטיפול, או כפי שהוא מכונה בחינוך ולדורף, "חינוך מרפא", אינו מכון להעלים את הבעיות של הילד. פעמים רבות שהקשיים של הילדים מציקים ומפריעים לנו ההורים והמחנכים, ואנו כמו מבקשים להיפתר מן הבעיה המטרידה. אך גישה כזו לא רק שאינה מועילה אלא עשויה לפגוע ממש בתהליך הצמיחה וההתפתחות של הילד. מזור ורפואה מתחילים תמיד בהכרה ומפגש עם המצוקה והקושי. טיפול אמיתי אינו מבקש למחוק או להעלים את הבעיות והקשיים, אלא להיות עם הקשיים, ללוות ולתמוך. הרפואה והאיזון נולדים מבפנים, בתוך נפשו של הילד ותפקידנו כהורים, מחנכים ומטפלים להימצא בשביל הילד, לתמוך וללוות את המסע לצמיחה, התפתחות וריפוי. כאשר אנו ניגשים לזהות את המצוקה מתוך גישה תומכת ומלווה אנו משדרים לילד כי אנו סומכים עליו, בוטחים בו ונמצאים שם בשבילו. אנו למעשה מאפשרים לילד למצוא את המרפא הנכון בעבורו.

כדי לאפיין קשיי התפתחות טיפוסיים של ילדים בגיל הרך נתבונן במבנה האדם. התבוננות זו תאפשר לנו לזהות סוגים שונים של אתגרים ולהתאים להם בהמשך טיפול מתאים. האנתרופוסופיה מחלקת את האדם לשלוש קומות עיקריות: גוף, נפש, רוח. בפירוט גדול יותר האדם מאופיין כמורכב מגוף פיסי, פעילות חיים, תחושות רגשיות וחשיבה קוגניטיבית. הגוף הפיסי כולל את שלל האיברים שמאפשרים את קיומנו על האדמה. פעילות החיים מכונה בטרמינולוגיה האנתרופוסופית גוף "אתרי" או גוף החיים, והיא למעשה כל אותם פעילויות בקרבנו שמאפשרות את החיים, כגון נשימה, זרימת הדם, פעילות עצבית ופעילות מטבולית. העולם הרגשי-תחושתי מכונה גוף "אסטרלי" או נפש התחושה והוא כולל את שלל כוחות הנפש, רגשות של סימפטיה ואנטיפטיה: שמחה והתלהבות אל מול עצב, פחד וכאב. ה"אני" כולל את יכולת החשיבה הבהירה, את המודעות העצמית, ואת פשר, משמעות ויעוד שאנו מעניקים לחיינו. כמובן שזהו מבנה סכמתי שנועד לתאר את החלקים השונים, אך בפועל שלל המרכיבים השונים פועלים יחד בהרמוניה מופלאה.

חלוקה סכמתית זו עשויה לתרום במיוחד כאשר אנו מבקשים לזהות ולאפיין אתגרים התפתחותיים אצל ילדים. חוסר איזון במבנה השלם, כלומר דומיננטיות של רכיב אחד לעומת שאר הרכיבים עשויה להוביל לחולשה בתחומים מסוימים. חשוב לזכור שזהו תיאור סכמתי ובפועל כל ילד הוא עולם ומלואו. כאן באנו להאיר כיוון מחשבה ואילו תפקידו של רופא התפתחותי, פסיכולוג או תרפיסט מיומן לאבחן לעומק את מקור הבעיה. להלן נתאר קשיים התפתחותיים שונים ונציע מספר אפשרויות לטיפול. בהמשך נסביר בקיצור על התרפיות השונות המוצעות כאן.

חולשה בהתפתחות הגוף הפיסי מאופיינת בקשיים מוטוריים. ילדים עם אתגר זה עשויים להיות מגושמים. הם ירבו למעוד, לשמוט חפצים מהידיים, להתקשות באכילה נקיה ולהשתמש כראוי בגופם. היציבה של ילדים אלו עשויה להיות שמוטה, כאילו היו לבובות מריונטה שמתנדנדות ברוח. כמובן שתמיד נשווה את ההתפתחות הגופנית של ילדים אל בני גילם. ילד בן שנה וחצי מטבעו אינו יציב במיוחד ועשוי למעוד כחלק מהתפתחות תקינה של עמידה והליכה. לעומת זאת ילד בן חמש שעדיין מרבה למעוד מעורר סימני שאלה.

ישנם מספר טיפולים מתאימים לאתגרים גופניים. מתאימים במיוחד טיפולים שעובדים ישירות עם הגוף עצמו כגון ריפוי בעיסוק, אוריתמיה מרפאת ושיטת רמי כץ. חשוב לשים לב שטיפולים אלו מכוונים למוטוריקה גסה, יציבה ועבודה חושית

מאוזנת. לעיתים הורים ומטפלים שמים דגש רב מדי על טיפוח מיומנויות של מוטוריקה עדינה כהכנה לכיתה א' ו"שוכחים" שהבסיס לפיתוח מוטוריקה עדינה נעוץ ביציבה בריאה ושימוש מאוזן בגוף כולו.

פעילות החיים בגוף אמונה על שמירת הומיאוסטזיס, שיווי משקל ואיזון של המערכת השלמה. שינה וערות, רעב ושובע, פעילות ומנוחה הינם תהליכים משלימים אשר שואפים לאיזון מתמיד. כאשר פעילות החיים אינה מתפקדת כראוי הילד חשוק למחלות תדירות. מחלה הינה ביטוי של חוסר איזון באחת או יותר ממערכות החיים. המחלה כמו מבקשת להשיב את המערכת לאיזון מחדש. בעיות שינה, אכילה, אתגרים בשליטה על סוגרים, נמרצות יתר או פסיביות מוגזמת מצביעים על חוסר איזון בגוף האתרי. כיום אנו עדים לילדים רבים שמתקשים בוויסות, בין אם וויסות חושי ובין בוויסות רגשי, תופעה שלעיתים מכנים קשיים בקשב וריכוז. חשוב לשים לב שאמנם הביטוי ההתנהגותי הינו קושי בקשב, ריכוז ואיזון, אך מאפיינים אלו עשויים לנבוע מחוסר בשקט פנימי ויכולת למצוא איזון וויסות של מערכות החיים.

טיפול ותמיכה הולמים בפעילות חיים כוללים שיפור תהליכי תזונה, שינה, פעילות גופנית וטיפול תרופתי מאזן. בעוד שרפואה מערבית משתמשת לרוב בטיפול תרופתי שנועד לדכא מחלה, כאן תפקיד הרופא והתרפיסט למצוא את הכלים שיתמכו בתהליכי חיים מצמיחים ומאזנים. הפחתת צריכת סוכר, תוספים תזונתיים כגון אומגה 3, מגנזיום ו B12, שהיה ממושכת בטבע, עשויים לתרום רבות לאיזון ילדים עם קשיי קשב וריכוז. במצבים אלו כדאי להתייעץ עם רופא שעובד בגישה האנתרופוסופית, הומיאופת קלאסי, מומחים לתזונה ושינה. גם במצבים אלו עבודה ישירות עם הגוף בתרפיות כגון שימון ריתמי, אוריתמיה מרפאת, ריפוי בעיסוק ושיטת רמי כץ עשויים לתרום לאיזון וויסות עצמי משופרים.

חוסר איזון רגשי עשוי להעמיד אתגר גדול לנו ההורים והמחנכים. לרוב אנו מתייחסים לחולשה גופנית כבעיה חיצונית שהילד נולד איתה. לעומת זאת אנו נוטים לייחס לעצמנו "אשמה" כאשר מתגלים קשיים רגשיים. כהורים אנו לעיתים חשים שהילד פיתח בעיות רגשיות בגללנו ואילו כמחנכים אנו מרגישים שתפקידנו "לפתור" את בעיות ההתנהגות. האשמה מצד אחד ונטילת האחריות לתיקון מצד שני מפריעים לנו לפגוש את המצוקה עצמה. העולם הרגשי של הילד אותו אנו מכנים "גוף אסטרלי" מתפתח ממש כשם שהגוף הפיסי מתפתח. אך התפתחות זו סמויה מן העין ועל כן קשה יותר לאפיין מהו חוסר האיזון הרגשי. לרוב במקום לזהות את המצוקה אנו בעיקר מופעלים על ידי ההתנהגות הרגשית של הילד ונמצאים במצוקה בעצמנו. על כן חשוב במיוחד במצבים אלו לערב מספר אנשי צוות וגורמי מקצוע להתבוננות משותפת על הביטויים הרגשיים התנהגותיים של הילד. ככל שההתבוננות תהיה יותר "אובייקטיבית" כך נוכל לפגוש את המצוקה של הילד ובו בזמן נוכל לזהות את המקומות שמצוקה זו מפעילה אותנו.

ישנו מנעד רחב של מצוקות רגשיות לילדים בגיל הרך: כעס מוגזם והתקפי זעם, פחדים, חרדות, היסטריה, תחושות חוסר ביטחון, קושי באינטראקציה חברתית ועוד. באופן טבעי הרגשות משתנות בהתאם למצבים שונים בחיים. טבעי שילדים כועסים ומפחדים. אך יש לשים לב כאשר רגש מסוים מופיע בקיצוניות ובתדירות גבוהה. במצבים אלו אנו המבוגרים נוטים לנסות ולהוציא את הילד מן המצב

הרגשי הקיצוני: שינוי אווירה, פרסים, הומור, איומים וכו'. לרוב אסטרטגיות אלו לא רק שלא עוזרות אלא מחריפות את הבעיה. ילדים בגיל הרך עדיין אינם מבינים ומודעים למה שהם מרגישים. הרגשות כמו מצפים אותם ושוללים מהם את עצמיותם. על כן הם זקוקים בעיקר לדמות מבוגרת נוכחת, רגועה, קשובה שיכולה להעניק להם תמיכה ואהבה.

ישנם טיפולים רבים שעשויים לתמוך בילדים עם חוסר איזון רגשי. העולם הרגשי של הילד בגיל הרך קשור מאד לפעילות החיים שבקרבו ולכן הטיפולים שהצענו לאיזון הגוף הפיסי וגוף החיים עשויים לתרום מאד גם במצבים אלו. כלומר טיפול במגע ובתנועה עשויים לתרום לאיזון רגשי לא פחות ולעיתים יותר מטיפול רגשי. על כן כדאי לנסות שימון ריתמי, אוריתמיה מרפאת, ריפוי בעיסוק, הומיאופתיה על סוגיה, איזון תזונתי, פעילות בטבע ותמיכה בשינה לפני שפונים לכלים של טיפול רגשי.

במקביל חשוב שההורים יקבלו הדרכה ותמיכה רגשית. ככל שההורים ייטיבו להבין את המצוקה הרגשית של הילד ויקבלו את הכלים להתמודד עם התנהגויות בלתי מאוזנות כך הילד יקבל את התמיכה לה הוא זקוק. פעמים רבות נוכחות הורית תדירה בחיים של הילד יכולה לפעול פלאים. התגייסות של אחד ההורים באופן תדיר, פעם בשבוע, בשעה קבועה לפעילות משמעותית עם הילד יכולה לתמוך ולאזן. במצבים קיצוניים או כאשר טיפול בעל אופי גופני לא סייע כדאי לפנות לטיפול רגשי. בגיל הרך טיפול אפקטיבי עשוי להיות טיפול במשחק, טיפול דיאדי וטיפול באומנות במקביל להדרכה הורית או טיפול משפחתי. כמובן שבמצבים אלו חשוב להתייעץ עם פסיכולוג חינוכי, רופא התפתחותי או עובד סוציאלי.

הקומה האחרונה במבנה האדם היא החשיבה, אותן יכולות קוגניטיביות המאפשרות לאדם להפוך לער ומודע לסביבתו ולעצמו. יכולות קוגניטיביות כוללות שימוש בשפה תואמת גיל, הבנת הוראות ומצבים חברתיים, שימוש נכון בכלי עבודה שונה, יכולת פתרון בעיות, התמצאות במרחב, הבנת רצף של סיפור ומיומנות של מנייה. על פי רוב יכולות אלו מתפתחות בהדרגה תוך שימוש מצד אחד בחיקוי ומצד שני בהתנסות במצבים שונים בחיים.

בחינוך ולדורף בגיל הרך מעמידים במרכז את ההתפתחות הגופנית והחברתית של ילדים. על פי הגישה התודעה של ילדים בגיל הרך חלומית ורק בהדרגה במהלך השבעון הראשון לחיים הילד הופך לער לסביבתו. מסיבה זו המחנכים בגני ולדורף שואפים ליצור סביבה חינוכית עשירה בגירויים חושיים, פעילות ודמיון ואילו אינם פונים לחשיבה באופן ישיר. ההתפתחות הרכה וההדרגתית מאפשרת לילדים לבסס אמון ובטחון בעולם יחד עם רכישת מיומנויות גופניות וחברתיות. כתוצאה מטיפוח סביבה חלומית שאינה פונה ישירות לחשיבה הערה יתכן שגננות והורים לא ישימו לב לבעיות בהתפתחות הקוגניטיבית של ילדים.

האמצעי המיידי להורים וגננות לפתח תשומת לב לעיכוב בהתפתחות קוגניטיבית היא השוואה עם ילדים בני אותו גיל. אמנם ילדים שונים אחד מהשני אך יכולותיהם לרוב מתפתחות במקביל כך שניתן לצפות שיהיו בעלי כישורים קוגניטיביים דומים. פער קיצוני ביכולות מצביע על עיכוב התפתחותי כלשהו. עיכוב התפתחותי עשוי להתבטא בקשיי שפה ותקשורת, אתגר בהבנת סיטואציות חברתיות, קשיים בהבנת הוראות מורכבות או רצף של אירועים, קשיים במנייה והתאמה בין פרטים לקבוצות כגון שיוך כסא ושולחן לקבוצת הרהיטים.

ישנן תרפיות רבות שעשויות לתמוך בהתפתחות הקוגניטיבית. אוריתמיה מרפאת, שיטת רמי כץ וריפוי בעיסוק מתבססות על הקשר בין חושים ותנועה לבין פיתוח שפה וקוגניציה. תרפיית extra-lesson עושה שימוש בתנועה בשילוב חושים ושפה, על מנת לאפשר חיזוק של הגוף הפיסי והאתרי ולפנות משאבים לתהליכי חשיבה מאורגנים. נהוג להפנות ילדים הזקוקים לטיפול המוכנות לכיתה א' לתרפיית extra-lesson. לעומת שיטות אלו קלינאיות תקשורת מכוונת לתמיכה באופן ישיר בבעיות הגיה ושפה. לרוב וועדה מקצועית של משרד החינוך תעניק תמיכה של גננת שילוב לילדים בעלי עיכוב התפתחותי משמעותי בתחום הקוגניטיבי.

סוגי תרפיות שונות

לעיל אפיינו אתגרים התפתחותיים גופניים, רגשיים וקוגניטיביים. בעוד שישנן תרפיות שמכוונות לבעיה ספציפית, כגון קלינאות תקשורת, רבות מן התרפיות שהצענו מתאימות לעיכובים התפתחותיים מגוונים. תרפיות אלו הינן הוליסטיות בעיקרן, כלומר אינן מכוונות לפתרון בעיה ספציפית אלא מבקשות באמצעים שונים להביא לאיזון והרמוניה בין גוף-נפש-רוח. כאמור אין גישה אחת שמתאימה לכולם ולעיתים חשובה יותר ההתאמה בין הילד למטפל עצמו או מידת הנכונות של הילד להשתתף בסוג הטיפול מאשר התאמה בין הבעיה לתרפיה עצמה. כך לדוגמה ישנם ילדים שנרתעים מאד ממגע עם זרים. ילדים אלו יתקשו להשתתף בתרפיה של שימון ריתמי ולכן עדיף לבחור עבורם תרפיה בשיטה אחרת. להלן הסבר קצר על תרפיות מסוגים שונים. מטרת ההסבר לתאר באופן כללי את שיטת הטיפול ולאילו בעיות התפתחות הטיפול מיועד. המעוניינים במידע נרחב מופנים למטפלים מומחים בגישות השונות.

שימון/עיסוי ריתמי

עיסוי ריתמי אנתרופוסופי הוא גישה טיפולית המשלבת עיסוי ותנועות ריתמיות על בסיס עקרונות מהאנתרופוסופיה. הטיפול מתבסס על כך שלגוף יש קצב טבעי שיכול להיות מופרע על ידי גורמים פיזיים, רגשיים ורוחניים שונים, ושהשבת קצב זה יכולה להביא לשיפור הבריאות והרווחה.

טיפול זה מיועד לילדים צעירים והוא יעיל במיוחד לילדים הסובלים מקשיים פיזיים כגון בעיות קואורדינציה, מתח שרירים או הפרעות שינה. הטיפול עשוי להועיל גם לילדים עם קשיים רגשיים או קוגניטיביים, כגון חרדה, מתח או הפרעת קשב וריכוז (ADHD).

השיטות המיושמות בעיסוי/שימון ריתמי מבוססות על שימוש בתנועות קצביות עדינות וטכניקות עיסוי להמרצת המקצבים הטבעיים של הגוף. המטפל עובד עם הילד על מנת ליצור סביבה תומכת ומטפחת ועשוי להשתמש בטכניקות שונות כגון נדנדוד עדין, טפיחה או ליטוף כדי לעזור לילד להירגע ולהרגיש בנוח. המטפל עשוי להשתמש גם בשמנים או בחומרים אחרים כדי לשפר את חווית העיסוי.

לסיכום, עיסוי/שימון ריתמי הוא גישה טיפולית המשלבת עיסוי ותנועות ריתמיות לקידום בריאות ורווחה בילדים צעירים. הטיפול יעיל לילדים עם קשיים פיזיים, רגשיים או קוגניטיביים ומתבצע על ידי מטפל מיומן בסביבה תומכת ומטפחת.

אוריתמיה מרפאה

אוריתמיה מרפאה היא גישה טיפולית בתנועה המבוססת על עקרונות האנתרופוסופיה. הגישה רואה בגוף מכלול הרמוני המחובר לעולם הרוח ורואה בתנועה דרך לבטא רגשות פנימיים.

טיפול באוריתמיה מרפאה נועד לקדם בריאות ורווחה אצל ילדים צעירים, והוא יעיל במיוחד לילדים שיש להם קשיים פיזיים, רגשיים או קוגניטיביים. הטיפול יכול לעזור לשפר את הקואורדינציה הפיזית, האיזון והגמישות על ידי בניה של מרכז פנימי, טיפוח שיווי משקל ושיפור השליטה והויסות העצמי. אוריתמיה מרפאה מסייעת גם במצוקות רגשיות כגון חרדה, התקפי זעם, קשיי שינה, בעיות נשימה והרטבות לילה.

השיטות המיושמות בטיפול אוריתמיה מרפא מבוססות על הרעיון שלכל צליל יש תנועה מתאימה, ושכל תנועה יכולה להיות קשורה לרגש או תחושה ספציפיים. המטפל מוביל את הילד בסדרת תנועות התואמות לצלילים, מילים ומשפטים, המסייעים לעורר ולצור הרמוניה בגוף והנפש של הילד. תרגילי התנועה מבוססים על ריתמוסים, מקצבים פנימיים שתומכים בטיפוח מרכז, איזון פנימי וויסות עצמי.

שיטת רמי כץ - הגישה הניירו-התפתחותית-פונקציונלית (NDAF)

הגישה הניירו-התפתחותית-פונקציונלית (NDAF) היא שיטה טיפולית המשמשת לטיפול בבעיות התפתחותיות, למידה והתנהגויות שונות אצל ילדים ומבוגרים. הרציונל מאחורי גישה זו הוא שלמוח יש יכולת אינהרנטית לצמיחה ושינוי, המכונה נירופלסטיות. על ידי זיהוי ומיקוד הליקויים הניורולוגיים והתפקודיים הבסיסיים התורמים לבעיות אלו, NDAF שואפת לעורר את היכולת הטבעית של המוח להסתגל, לארגן מחדש ולפתח קשרים עצביים חדשים. הטיפול ב-NDAF תומך במיוחד בילדים צעירים והוא נמצא יעיל לילדים עם קשיי התפתחות ולמידה כגון הפרעת קואורדינציה התפתחותית והפרעת קשב וריכוז (ADHD).

ה-NDAF מבוסס על הערכה מקיפה של החוזקות והחולשות הייחודיות של הפרט בתחומים כמו עיבוד חושי, מיומנויות מוטוריות, יכולות קוגניטיביות ותפקוד חברתי-רגשי. באמצעות מידע זה, מטפלים מעצבים תוכניות התערבות מותאמות אישית המשתמשות בשילוב של תרגילים ופעילויות ממוקדות כדי לטפל בתחומי קושי ספציפיים. התערבויות אלו כוללות לרוב טיפול באינטגרציה חושית, פיתוח מיומנויות מוטוריקה גסה ועדינה, אימון קוגניטיבי ואימון מיומנויות חברתיות, בין היתר.

על ידי טיפול בגורמים השורשיים לאתגרים התפתחותיים, למידה והתנהגותיים, ה-NDAF מקדם שיפורים מתמשכים בתפקוד ובאיכות החיים הכוללת. גישה הוליסטית זו מתמקדת לא רק בחיזוק מסלולים עצביים אלא גם מדגישה את החשיבות של טיפוח ההערכה העצמית, הוויסות העצמי וכישורי ההסתגלות של הפרט. המטרה הסופית של הגישה הניירו-התפתחותית-פונקציונלית היא להעצים ילדים למצות את מלוא הפוטנציאל שלהם ולהתגבר על מכשולים שאולי הפריעו בעבר להתקדמותם.

ריפוי בעיסוק

ריפוי בעיסוק היא גישה טיפולית שמטרתה לסייע לאנשים מכל הגילאים להשתתף בפעילויות משמעותיות בחיי היומיום שלהם. עבור ילדים צעירים, ריפוי בעיסוק מתמקד בקידום התפתחות והגברת יכולתם לעסוק במשחקים, טיפול עצמי ופעילויות חינוכיות המתאימות לגילם.

הבסיס של ריפוי בעיסוק הוא האמונה שעיסוק בפעילויות תכליתיות ומשמעותיות חיוני לבריאות ולרווחה הכללית. מרפאים בעיסוק עובדים עם ילדים כדי לזהות ולטפל בכל מחסום שעלול למנוע מהם להשתתף בפעילויות אלו, כגון קשיים פיזיים, תחושתיים או קוגניטיביים.

ריפוי בעיסוק יעיל למגוון רחב של בעיות בילדים צעירים, כולל:

- עיכובים התפתחותיים
- קשיים מוטוריים עדינים וגסים
- קשיי עיבוד חושי
- קשיי קשב וריכוז
- קשיי כתב יד
- קושי במשימות טיפול עצמי (כגון התלבשות, אכילה)

השיטות המיושמות בריפוי בעיסוק משתנות בהתאם לצרכים הספציפיים של הילד. טכניקות נפוצות כוללות:

- פעילויות מבוססות משחק לקידום התפתחות ומיומנויות
- פעילויות מבוססות חושים לתמיכה בעיבוד חושי
- פעילויות מוטוריות עדינות לשיפור המיומנות וחוזק הידיים
- פעילות מוטורית גסה לשיפור שיווי המשקל והקואורדינציה
- פעילויות ממוקדות משימה לפיתוח מיומנויות תפקודיות לחיי היומיום

לסיכום, ריפוי בעיסוק לילדים צעירים היא גישה טיפולית שמטרתה לקדם התפתחות ולהעצים את יכולתו של הילד להשתתף בפעילויות משמעותיות בחיי היום-יום. הוא יעיל למגוון רחב של בעיות ומבוצע על ידי מרפא בעיסוק מיומן תוך שימוש במגוון טכניקות ופעילויות כדי לענות על הצרכים הספציפיים של הילד.

רפואה אנתרופוסופית

רפואה אנתרופוסופית היא גישה הוליסטית לרפואה המשלבת ידע רפואי קונבנציונלי עם התובנות הרוחניות והפילוסופיות של רודולף שטיינר. המהות של הרפואה האנתרופוסופית טמונה בגישתה הייחודית להבנת בריאות ומחלות באמצעות שילוב ההיבטים הרוחניים, הרגשיים והפיזיים של הפרט. היא מבוססת על הרעיון שבני אדם מורכבים מארבעה ממדים שונים: הגוף הפיזי, כוח החיים או הגוף ה"אתרי", הרגשי או ה"אסטרלי". הגוף, וה"אני" או ה"אגו" הרוחני. פרספקטיבה הוליסטית זו מכירה בכך שחוסר איזון בכל אחד מהממדים הללו יכול לתרום למחלה, ולפיכך, יש להתחשב ברווחתו הכללית של האדם בעת פיתוח תוכניות טיפול.

רפואה אנתרופוסופית מתאימה לטיפול במגוון רחב של מצבים בריאותיים בילדים צעירים, לרבות:

- מחלות בדרכי הנשימה
- מצבי עור
- תלונות במערכת העיכול
- בעיות התנהגות ורגשיות
- קשיי שינה
- אלרגיות

אחד מעקרונות הליבה של הרפואה האנתרופוסופית הוא שלגוף האדם יש יכולות ריפוי עצמי אינהרנטיות. כדי לתמוך ולעורר את היכולות הללו, רופאים אנתרופוסופיים ממליצים על מגוון שיטות טיפוליות, כולל דיאטה ותזונה, תנועה ופעילות גופנית, טיפול באמנות ומוזיקה ושימוש בתרופות טבעיות. תרופות אנתרופוסופיות מופקות בעיקר ממקורות צמחיים, מינרלים ובעלי חיים, ומיוצרות בצורה ייחודית שמטרתה לשפר את תכונותיהן הטיפוליות. תרופות אלו ניתנות בדרך כלל לצד שיטות טיפול אחרות כדי לטפל בגורמים השורשיים למחלה ולתמוך בתהליך ההחלמה של המטופל. על ידי עבודה בהרמוניה עם מנגנוני הריפוי הטבעיים של הגוף, הרפואה האנתרופוסופית מבקשת להחזיר את האיזון ולקדם בריאות ורווחה כללית לאדם.

טיפולים משלימים עשויים לכלול:

- טיפול באוריתמיה
- עיסוי / שימון ריתמי
- טיפול אומנות
- טיפול במוזיקה
- טיפול בדרמה
- רפוי בעיסוק

איטה ווגמן, רופאה הולנדית ושותפה קרובה של שטיינר, הייתה גורם מרכזי בפיתוח הרפואה האנתרופוסופית. היא ייסדה יחד עם שטיינר את המרפאה הרפואית האנתרופוסופית הראשונה ב-1921 בשוויץ. ווגמן התמחתה באוריתמיה מרפאת, ופיתחה את שיטת העיסוי הריתמי הקרוי על שמה. עבודתה החלוצית ומחויבותה לטיפול רפואי הוליסטי השאירו מורשת מתמשכת בתחום, כאשר עקרונות הרפואה האנתרופוסופית ממשיכים להשפיע על העוסקים בתחום הבריאות ההוליסטית כיום.

הומאופתיה קלאסית

הומאופתיה קלאסית היא גישה הוליסטית לרפואה המבוססת על העיקרון של "ריפוי בדומה". הגישה של ההומאופתיה הקלאסית היא להתייחס לפרט כמכלול ולא רק לתסמינים שהוא חווה. הבסיס של ההומאופתיה הקלאסית הוא האמונה שלגוף יש את היכולת לרפא את עצמו ושעל ידי מתן מנה קטנה של חומר שיגרום לתסמינים דומים באדם בריא, מעורר את תהליך הריפוי הטבעי של הגוף.

הומאופתיה קלאסית יכולה לשמש לטיפול במגוון רחב של מצבים בריאותיים בילדים צעירים, כולל:

- מחלות בדרכי הנשימה
- מצבי עור
- תלונות במערכת העיכול
- בעיות התנהגות ורגשיות
- קשיי שינה
- אלרגיות

השיטות המיושמות בהומאופתיה קלאסית כוללות שמיעת היסטוריית מקרה מפורטת של הילד, כולל מידע על הסימפטומים, הבריאות הפיזית והרגשית שלו, כמו גם ההיסטוריה הרפואית שלו בעבר. בהתבסס על מידע זה, בוחר ההומאופת הקלאסי תרופה התואמת את הסימפטומים של הילד בצורה הדוקה ככל האפשר. הרמדי (התרופה) ניתנת לרוב בצורת גלולת סוכר קטנה או נוזל שהילד לוקח דרך הפה.

לסיכום, הומאופתיה קלאסית היא גישה הוליסטית שמטרתה להתייחס לפרט כמכלול ולעורר את תהליך הריפוי הטבעי של הגוף. היא מבוססת על העיקרון של "רפואה בדומה" וניתן להשתמש בה לטיפול במגוון רחב של מצבים בריאותיים בילדים צעירים.

הדרכת הורים

הדרכת הורים הוא צורת טיפול המתמקדת בעבודה עם הורים כדי לעזור לילדיהם להתפתח ולצמוח בצורה בריאה וחיובית. הטיפול מבוסס על הרעיון שהורים ממלאים תפקיד מכריע בהתפתחות ילדיהם ושעל ידי עבודה עם ההורים, מטפלים יכולים לעזור לתמוך ולהעצים את התפתחות הילד.

הדרכת הורים מתאימה לטיפול במגוון בעיות התנהגות ורגשיות בילדים צעירים, לרבות:

- קושי בהתקשרות
- התנהגות אגרסיבית או מתריסה
- חרדה ומתח
- בעיות בסוציאליזציה ותקשורת
- הפרעות קשב וריכוז והפרעות התנהגות אחרות

השיטות המיושמות בהדרכת הורים משתנות בהתאם לצרכים הספציפיים של הילד והמשפחה. בהדרכת הורים, המטפל עובד בשיתוף פעולה הדוק עם ההורים כדי לעזור להם להבין את צרכי ילדם ולפתח אסטרטגיות לתמיכה ושיפור התפתחות ילדם.

טיפול משפחתי

טיפול משפחתי הוא סוג של פסיכותרפיה המתמקדת בשיפור התפקוד והיחסים בתוך המשפחות. הטיפול מבוסס על הרעיון שבני המשפחה קשורים זה בזה ושבעיות אצל אחד מבני המשפחה יכולות להשפיע על כל המערכת המשפחתית.

טיפול משפחתי מתאים לטיפול במגוון בעיות בילדים צעירים, כולל:

- בעיות התנהגות
- קונפליקט משפחתי וקשיי תקשורת
- דאגות לבריאות הנפש, כגון חרדה ודיכאון
- שינויים במשפחה, כמו גירושין או אובדן
- מחלה כרונית או מוגבלות

השיטות המיושמות בטיפול משפחתי משתנות בהתאם לצרכים הספציפיים של המשפחה ולסוגיות המטופלות. בטיפול משפחתי, המטפל עובד עם כל בני המשפחה כדי לעזור להם להבין את תפקידיהם ואחריותם בתוך המערכת המשפחתית. המטפל עשוי גם לעבוד עם אנשים בתוך המשפחה כדי לעזור להם לטפל בבעיות אישיות המשפיעות על מערכות היחסים והתפקוד שלהם. מטרת הטיפול היא לעזור למשפחה לעבוד יחד כדי לפתור קונפליקטים ולשפר את מערכות היחסים ביניהם, ולהוביל לתא משפחתי הרמוני ומתפקד יותר.

פסיכותרפיה אנתרופוסופית

בליבה של הפסיכותרפיה האנתרופוסופית טמונה ההבנה שבני אדם הם יצורים רב מימדיים, המורכבים מהיבטים פיזיים, פסיכולוגיים ורוחניים. מסגרת הוליסטית זו מדגישה את הקשר ההדדי של ממדים אלה, מתוך הכרה שריפוי אמיתי דורש התייחסות לכל ההיבטים של רווחתו של הפרט.

הגוף: פסיכותרפיה אנתרופוסופית מכירה בהשפעה של גורמים גופניים, כגון תזונה, פעילות גופנית ובריאות כללית, על רווחה נפשית. תפיסה זו מעודדת אנשים לאמץ הרגלים בריאים המקדמים חיוניות גופנית וחוסן.

הנפש: בריאות רגשית ונפשית היא לב ליבו של טיפול זה, כאשר פסיכותרפיוסיטים מסייעים למטופל לבחון את המורכבויות של חייו הפנימיים, מערכות היחסים והקשריו החברתיים. באמצעות התבוננות פנימית וגילוי עצמי, לקוחות יכולים לפתח מודעות עצמית רבה יותר ולטפח ריפוי רגשי.

הרוח: גישה טיפולית זו מכירה גם בחשיבותה של רווחה רוחנית בהשגת בריאות כללית. על ידי טיפוח חיבור לטבע הרוחני של האדם, אנשים יכולים לפתח תחושה של משמעות ותכלית בחייהם, להגביר את החוסן ואת יכולת הצמיחה שלהם.

פסיכותרפיה אנתרופוסופית אידיאלית עבור משפחות המחפשות תמיכה הוליסטית בבריאות הנפש ליחיד ולמשפחה ככלל. גישה טיפולית זו יכולה לטפח הרמוניה ורווחה רבה יותר בתוך התא המשפחתי על ידי התייחסות לממדים הפיזיים, הרגשיים והרוחניים של כל אחד מבני המשפחה. יתרה מכך, הטיפול מעודד תקשורת פתוחה, הבנה ואמפתיה בין בני המשפחה, משפר מערכות יחסים וקידום סביבה תומכת ומטפחת.

מתוך הכרה בכך שהמסע של כל אדם לעבר ריפוי הוא ייחודי, פסיכותרפיה אנתרופוסופית מדגישה את החשיבות של תוכניות טיפול אישיות. המטפל והמטופל משתפים פעולה באופן הדוק על מנת לפתח גישה אישית הנותנת מענה לצרכים ולחששות הספציפיים של הלקוח. על ידי התחשבות בהיסטוריה האישית של הלקוח, באתגרים הנוכחיים ובמטרות העתידיות, המטפל יכול להתאים את התערבויותיו כדי לייעל את התהליך הטיפולי.

טיפולים אמנותיים

פסיכותרפיה אנתרופוסופית משלבת מגוון של טיפולים אמנותיים כדי להקל על ביטוי עצמי, גילוי עצמי וריפוי רגשי. טיפולים אלו יכולים לכלול ציור, רישום, פיסול, מוזיקה, ריקוד, דרמה ואוריתמיה (צורת תנועה שפותחה על ידי שטיינר). על ידי עיסוק בפעילויות יצירתיות, לקוחות יכולים לגשת ולעבד רגשות שעלולים להיות קשים לביטוי מילולי, ולקדם הבנה עמוקה יותר וריפוי.

עבודה ביוגרפית

גישה טיפולית זו שמה דגש חזק על חקר סיפור חייו או הביוגרפיה של הפרט. באמצעות בחינת אירועים, דפוסים ונושאים מרכזיים בחייו של אדם, מטופלים יכולים לקבל תובנה לגבי החוזקות, האתגרים והתחומים הפוטנציאליים שלהם לצמיחה. עבודה ביוגרפית יכולה גם לעזור ללקוחות לפתח תחושה גדולה יותר של אמפתיה והבנה כלפי עצמם וכלפי אחרים, לטפח ריפוי רגשי וחוסן.

מיינדפולנס ומדיטציה

מיינדפולנס ומדיטציה הם מרכיבים אינטגרליים של פסיכותרפיה אנתרופוסופית, המקדמים מודעות עצמית ושלווה פנימית. על ידי טיפוח מודעות לא שיפוטית, ממוקדת בהווה, למחשבות, רגשות ותחושות, הלקוחות יכולים לפתח מערכת יחסים מאוזנת וחמלה יותר עם עצמם. בנוסף, שיטות מדיטציה המושרשות בפילוסופיה האנתרופוסופית יכולות לעזור לאנשים להתחבר לטבעם הרחני, לטפח תחושת משמעות ותכלית בחייהם.

שיחה טיפולית

השיחה הטיפולית היא מרכיב מרכזי בפסיכותרפיה אנתרופוסופית. באמצעות דיאלוג פתוח, כנה ואמפתי, מטפלים מסייעים למטופלים לחקור את מחשבותיהם, רגשותיהם וחוויותיהם, ומסייעים למודעות והבנה עצמית רבה יותר. על ידי יצירת סביבה בטוחה ותומכת, המטפל מעודד את הלקוחות להעמיק בעולמם הפנימי, מטפח ריפוי רגשי וצמיחה אישית.

טבע וסביבה

פסיכותרפיה אנתרופוסופית מכירה בערך הטיפולי של הטבע והסביבה. על ידי שילוב פעילויות המחברים את המטופלים עם העולם הטבעי, כגון גינון, טיולים או סתם בילוי בחוץ, מטפלים יכולים לעזור ללקוחות לטפח תחושת הרמוניה ואיזון בחייהם. בנוסף, המסגרת הטיפולית עצמה משלבת לעתים קרובות אלמנטים של טבע ויופי כדי ליצור סביבה מטפחת ומרפאה.

לסיכום הגישה הטיפולית של הפסיכותרפיה האנתרופוסופית מאופיינת בדגש על ריפוי הוליסטי, תוכניות טיפול אישיות ושילוב של טכניקות יצירתיות, חווייתיות ורפלקטיביות. על ידי התייחסות לממדים הפיזיים, הרגשיים והרוחניים של רווחה, טיפול זה מציע נתיב מלא חמלה אל עבר בריאות מתמשכת וצמיחה אישית.

קלינאות תקשורת

קלינאות תקשורת, המכונה גם ריפוי בדיבור ובשפה, הוא סוג של טיפול המתמקד בשיפור מיומנויות התקשורת של אנשים, כולל ילדים צעירים. הטיפול מבוסס על הרעיון שתקשורת היא תהליך מורכב הכולל שימוש בדיבור, שפה ורמזים לא מילוליים להעברת משמעות.

קלינאות תקשורת מתאים לטיפול במגוון קשיי תקשורת בילדים צעירים, לרבות:

- עיכובים והפרעות בדיבור, כגון גמגום וקשיי ביטוי
- עיכובים והפרעות בשפה, כגון קושי באוצר מילים ודקדוק

- אובדן שמיעה וחירשות
- הפרעות קול
- קשיי האכלה ובליעה

השיטות המיושמות משתנות בהתאם לצרכים הספציפיים של הילד ולקשיי התקשורת אליהם נותנים מענה. עם זאת, גישות נפוצות כוללות:

- טיפול בהגייה
- קשיי שליפה וארגון מידע מילולי
- התערבות וגירוי בשפה
- תקשורת מוגברת ואלטרנטיבית (AAC)
- טיפול קולי
- טיפול מוטורי דרך הפה לקשיי האכלה ובליעה
- טיפול מבוסס משחק
- התערבות בתקשורת חברתית

בקלינאות תקשורת, המטפל עובד עם הילד כדי לעזור לו לפתח את כישורי התקשורת שלו. זה עשוי לכלול עבודה על צלילי דיבור ספציפיים, שימוש בפעילויות גירוי שפה, או עזרה לילד להשתמש בצורות חלופיות של תקשורת. המטפל עשוי גם לעבוד עם משפחתו ועם המטפלים של הילד כדי לתמוך בהתפתחותם ולספק אסטרטגיות לשיפור כישורי התקשורת שלו בבית.

Extra Lesson

אקסטרה-לסן הוא סוג של טיפול חינוכי המבוסס על אנתרופוסופיה. הטיפול מתמקד בתמיכה בהתפתחות ההוליסטית של ילדים צעירים, במטרה לסייע להם למצות את הפוטנציאל שלהם. טיפול אקסטרה-לסן מתאים לטיפול במגוון קשיים בילדים צעירים, כולל:

- קשיי למידה, כגון קשיי קריאה, כתיבה וחשבון
- עיכובים התפתחותיים, כולל קשיים במוטוריקה עדינה וגסה
- קשיי עיבוד חושי
- קשיים התנהגותיים ורגשיים
- קשיי קשב וריכוז

השיטות המיושמות בטיפול אקסטרה-לסן מבוססות על גישה הוליסטית ופרטנית, תוך התחשבות בצרכיו וביכולותיו הייחודיות של הילד. הטיפול מתמקד בפיתוח היכולות הקוגניטיביות, הרגשיות והפיזיות של הילד באמצעות מגוון פעילויות, לרבות:

- תרגילי גירוי חושי
- פעילות אמנותית
- תנועה ופעילות גופנית
- פעילות שפה ותקשורת
- פעילות התפתחות חברתית ורגשית

בטיפול אקסטרה-לסן, המטפל עובד עם הילד במסגרת של אחד על אחד, תוך שימוש בפעילויות מבוססות משחק וחוויות לתמיכה בהתפתחותו. הטיפול עשוי לכלול גם עבודה עם הורי הילד ומטפלו על מנת לספק תמיכה והכוונה להתפתחותו של הילד בבית.

אסתר

- כגנות - מגדר
- עיכוב התפתחותי – לשנות לאתגר, חולשה